

BRIS Kartläggning av lärarutbildningarna, september 2004.

I enlighet med regeringens proposition 1999/2000:135 "En förnyad lärarutbildning" har den statliga utbildningen för lärare gjorts om. I propositionen 4.4 beskrivs bakgrunden till att lärarutbildningen gjordes om. Ett av skälen är kritik som riktats mot att tidigare lärarutbildning inte givit studenterna möjlighet att utveckla kompetens som hänger samman med läraryrkets sociala och elevvårdande uppgifter.

Följande fråga har mailats ut till de 28 högskolor (29 utbildningsorter) i Sverige som bedriver lärarutbildning. Till de högskolor som ej svarat efter drygt 2 veckor har en påminnelse skickats, denna gång till en annan person. De som fått frågan är prefekter, utbildningsledare, utbildningschefer, pedagogiska ledare, studierektorer eller rektorer för lärarutbildningarna. Några sitter även med i det styrande organet för utbildningen.

"Vilken utbildning och hur mycket undervisning får de blivande lärarna på just Din högskola inom följande ämnen:

1. *Ledarskap*
2. *Konflikthantering*
3. *Mobbning*
4. *Grupprocesser*
5. *Barn- och ungdomspsykologi*

Om Du har frågor eller övriga synpunkter så är Du hjärtligt välkommen att höra av Dig."

Svaren från högskolorna ger en brokig bild av vilken utbildning lärare får i ovanstående ämnen. De flesta skriver att områdena ingår, behandlas eller tas upp. Det är ofta oklart vad man menar med "ingår, behandlas" eller "tas upp". Av några svar förstår vi att det kan vara allt från att ämnet nämns i en föreläsning som huvudsakligen handlar om något annat, till att man har föreläsningar, övningar, träning kopplad till VFU (verksamhetsförlagd undervisning) och litteratur om ämnet. Man får intrycket av att de som är ansvariga för utbildningarna vet ganska lite om det egentliga innehållet pga av att frågorna delegerats till lärarna i respektive kurs.

Vissa högskolor beskriver ett målmedvetet arbete för att ge de blivande lärarna gedigna grundkunskaper i dessa ämnen som de betraktar som mycket viktiga. Andra högskolor gör uttalanden som visar att de som planerar lärarutbildningen själva har svårigheter att förstå ovanstående begrepp.

Lärarutbildningarna har nyligen genomgått förändringar. Man har samlat ett antal utbildningsområden inom ett Allmänt utbildningsområde på 60 poäng (AUO) som alla läser oavsett vad de senare ska specialisera sig på för ämnen. Man har också integrerat praktiken i utbildningen, verksamhetsförlagd utbildning (VFU) så att den löper parallellt med övriga studier under hela AUO. Till VFU ska kopplas en handledare. För det mesta återfinns de efterfrågade ämnena under det Allmänna utbildningsområdet.

Nästan alla svarare anser att deras utbildning innehåller tillräckligt mycket av de efterfrågade områdena. Ingen svarar att de inom de givna ramarna skulle kunna eller vilja planera annorlunda. Däremot refereras till studenter som uttrycker önskemål om fördjupad kunskap inom just dessa områden. De flesta utbildningar innehåller moment kallade "pedagogiskt ledarskap".

Flera högskolor har kurser i mobbningshantering, konflikthantering och ledarskap som valbara kurser. Men i denna kartläggning återfinns bara de moment som alla studenter deltar i.

Många uttrycker en svårighet med att kvantifiera svaren i form av antal poäng eller antal timmar där områdena behandlas. Dock finns sådan kvantifiering i några svar, vilket bevisar att det går att kvantifiera, om ämnena ingår tillräckligt mycket.

Fackuttryck i texten: Pedagogik= Läran om uppfostran och undervisning
Didaktik= Undervisningskonst

Poängsättning

För att få en överblick över de olika högskolornas svar har vi gett BRIS-poäng:

1 poäng = Studenterna ges i stort sett ingen utbildning i de efterfrågade ämnena.

2 poäng = Studenterna ges något, men enligt vår bedömning för lite utbildning i de efterfrågade ämnena.

3 poäng = Studenterna ges tillräcklig utbildning i de efterfrågade ämnena. Med tillräckligt mycket menas att utbildningen utgörs av dessa ämnen i en utsträckning som visar att man förstår vikten av att lärarna får ta del av denna kunskap. Ämnena ska ingå i AUO och alltså vara obligatoriska. Det ska finnas både praktiska och teoretiska moment i form av övningar, handledning, föreläsningar och litteratur. I förhållande till övriga ämne har dessa ämnen medvetet fått en central plats. Man kan anta att lärare som går utbildning på dessa högskolor får lättare att möta barnen i sociala- och elevvårdssituationer än de lärare som utbildats på högskolor där ämnena är lågt prioriterade.

X = Utifrån den information högskolan valt att ge har det varit omöjligt att göra en bedömning.

Resultat:

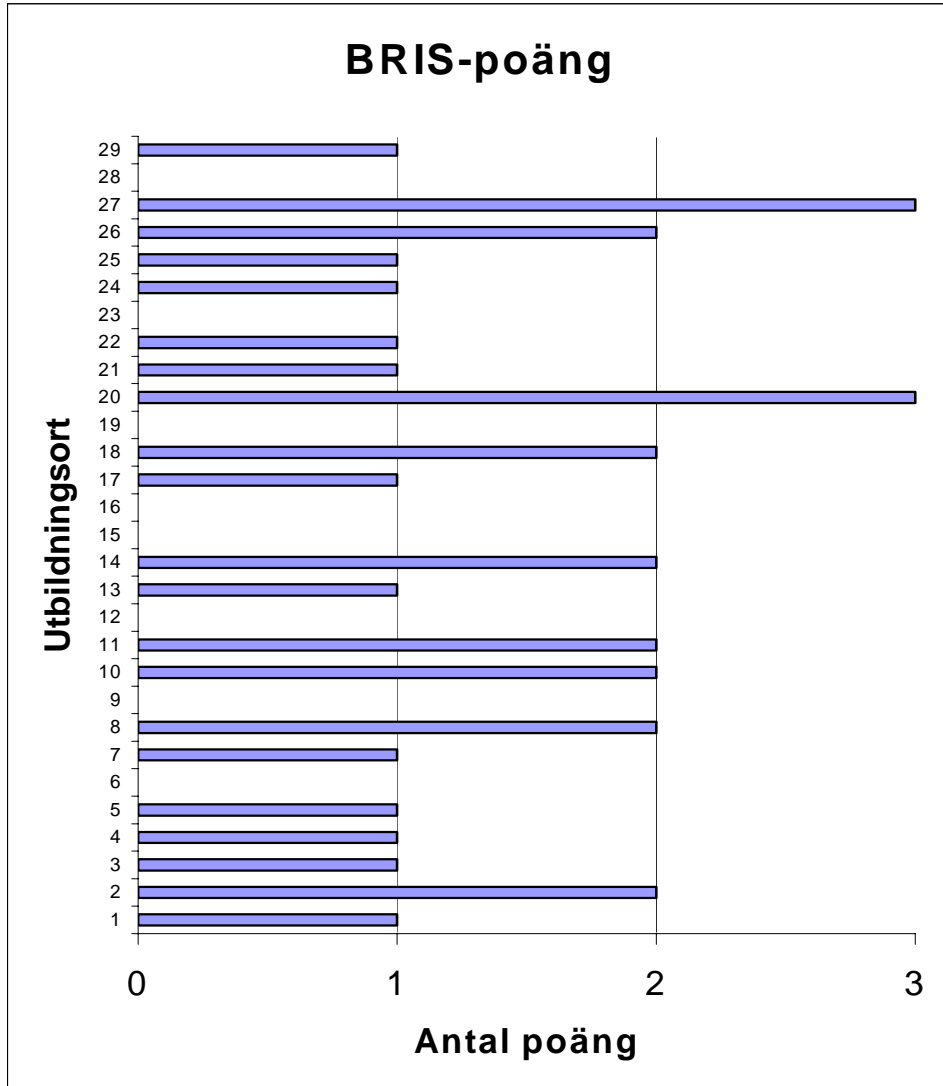
12 Lärarutbildningar fick 1 poäng

7 Lärarutbildningar fick 2 poäng

2 Lärarutbildningar fick 3 poäng

8 Lärarutbildningar har inte svarat eller gett så lite information att det inte gått att göra en bedömning.

Genomsnitt för de som svarat: 1,52 poäng

Här redovisas de olika högskolornas svar:

---

1. Göteborgs Universitet

Svarar endast med hänvisning till kursplaner på hemsidan.

I litteraturlistan återfinns 1 bok om **mobbning**. I kursplanen finnes ett moment kallat "Makt, inflytande och identitet" där man uppmärksammar **mobbning** och ett moment kallat "**Ledarskap**, samspel och kommunikation" där man behandlar lärarens roll som ledare.

Antal BRIS-poäng: 1

---

2. Högskolan i Borås

Anser att de efterfrågade områdena tas upp i AUO.

Termin 1

Kunskap, lärande, socialisation 10p

Här ingår bl.a. **ledarskap**, **konflikthantering** och **grupprocesser**.

Barns och ungdomars utveckling, 5p

Barn och ungdomspsykologi, Grupprocesser

Termin 4 läses AUO2

En demokratisk värld 10p

Här ingår bl.a. demokratifrågor och därmed **ledarskap**.

Termin 7 eller 9 läses AUO3

Lärarskap, **ledarskap** 10p

Här ingår bl.a. **ledarskap**, **konflikthantering** och **mobbning**

Studenterna är under hela sin utbildning med i en mentorsgrupp. Mentorn är en yrkesverksam lärare/förskollärare och gruppen träffas 3 ggr per termin. Ämnena som tas upp bestäms utifrån studenternas behov, ämnen som ofta behandlas är just **konflikthantering** och **mobbning**. Det kan vara skönt att få diskutera sådana ämnen med en lärare som inte har en bedömarroll, vilket ju handledarna på VFU har.

Under studietiden är studenterna indelade i studiegrupper. Vid behov ges handledning till grupper där arbetet inte alls fungerar. Det finns dock inte resurser till en kontinuerlig handledning.

Antal BRIS-poäng: 2

---

3. Dalarnas Universitet

De angivna ämnena finns inte angivna i kursplanen som särskilda moment.

Antal BRIS-poäng: 1

---

4. Högskolan på Gotland

VFU 20 veckor

Hänvisar till Lärarhögskolan i Stockholm eftersom i stort sett alla lärare kommer därifrån.

Antal BRIS-poäng: 1

---

5. Högskolan i Gävle

Anser att områdena ingår i AUO.

Mobbning och konflikthantering ingår i en 10-poängskurs som heter "Ledarskap och lärande"

Grupprocesser ingår eftersom det automatiskt blir grupprocesser i de nya grupper som studenterna hamnar i. **Barn- och ungdomspsykologi** ingår inte.

Antal BRIS-poäng: 1

---

6. Högskolan i Halmstad

Ej svarat

Antal BRIS-poäng: X

---

7. Högskolan i Jönköping

Allt i mänskligt liv är en angelägenhet för lärarutbildningen. Utbildningen har att förhålla sig till det faktum att hur man än utnyttjar utbildningstiden kommer det att finnas viktigheter som faller utanför. För att undvika att utbildningen blir fragment av en rad viktiga områden har vi valt att försöka anlägga ett mer övergripande perspektiv på bl. a de områden du efterfrågar. Separata poängsatta kurser i varje enskild del har vi alltså inte (med något undantag). Konflikthantering finns som en separat 5-poängare, men den är valbar för en viss kategori studenter. Detta innebär inte att konflikter inte bearbetas i övriga delar av utbildningen. Jag menar att samtliga fem delar finns med i flera varianter under en utbildningens gång. Vissa tydligare och mer specifika än andra, men alla finns där. Såväl vissa teoretiska kurser som VFU-perioder kan svårligen passeras utan att dessa för läraryrket så centrala delar bearbetas.

Antal BRIS-poäng: 1

---

8. Högskolan i Kalmar

Anser att samtliga ämnen tas upp i AUO. Kan inte svara på hur mycket eftersom områdena integreras med andra moment.

Ledarskap, konflikthantering, mobbning och **grupprocesser** fokuseras i en 5 poängskurs "Mötet med eleven" där Lars Svedbergs bok **Gruppsykologi** (2003) ingår som obligatorisk litteratur

Barn och ungdomspsykologi har en egen 5 poängskurs "Barns och ungdomars uppväxtvillkor och utveckling". Studenterna väljer grundböcker i utvecklingspsykologi utifrån olika åldersgrupper och samtalar i seminariegrupper.

Pedagogiskt **ledarskap** fokuseras ytterligare en gång i 5 poängskursen "Lärare för samverkan och verksamhetsutveckling". Kurslitteraturen betonar all personals

betydelse för att kunna skapa en god lärandemiljö för barn och unga så att de utvecklas och lär. Vidare under kursens gång arbetar studenterna med en didaktisk reflekterande utvärderingsmodell, vilket syftar till att kritiskt granska elevens möte med undervisningens innehåll och dess betydelse för ökat lärande.

Under hela lärarutbildningen förekommer även dramapedagogiskt arbete där **grupprocesser** och **konflikthantering** belyses.

Antal BRIS-poäng: 2

---

9. Högskolan i Kristianstad

Ej svarat

Antal BRIS-poäng: X

---

10. Högskolan i Skövde

VFU två dagar/vecka.

Anser att deras blivande lärare har en god beredskap för dessa frågor. Frågorna finns som genomgående inslag som inte kan räknas i tid, kurser el dyl. Erfarenheter får rikliga möjligheter till bearbetning. Utbildningen har ett starkt värdegrundsperspektiv.

Pedagogiskt **ledarskap** i fokus

Konflikthantering och **mobbning** tas upp via litteratur samt föreläsning i kursen "Värdegrund och ideologi, 10p". Och i anslutning till VFU.

Grupprocesser, praktisk erfarenhet via eget grupparbete samt teoretisk belysning Inom inriktningen "Lärande i tidiga åldrar" har **ledarskap**, **grupprocess** och **konflikthantering** ett stort utrymme.

Barn- och ungdomspsykologi: Tyngdpunkten läggs mer vid socialisation och sociala/kulturella betingelser för mänsklig utveckling än psykologi.

Antal BRIS-poäng: 2

---

11. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Svarat på telefon

Samtliga områden ingår i mycket. Mycket om **grupprocesser** i början, man tydliggör och speglar studenternas egen grupprocess. Gruppen är viktig. Man läser ganska mycket **barn- och ungdomspsykologi** när man ska bli lärare för barn 1-12 år.

Mindre för att bli lärare för äldre barn.

Kurs om livssituation och uppväxtvillkor. Där ingår en bok om **konflikthantering** och en bok om **mobbning**.

Nästa år kommer alla att läsa "Hälsa och arbetsmiljö, 5p" där ingår mer om **mobbning**.

Termin 3 ingår **ledarskap**.

Enligt VFU-planen ska eleverna bl.a kartlägga och diskutera **mobbningsplanen**.

Studenterna efterlyser mer om ledarskap och tycker att de får för lite hantverksmässigt "hur gör man då?" Men det går inte mer. Man tampas med ämne kontra det didaktiska. Viktigt att de som ska undervisa de äldre barnen får ett djup i sina ämneskunskaper.

Antal BRIS-poäng: 2

---

12. Idrottshögskolan i Stockholm

Avser att svara

Antal BRIS-poäng: X

---

13. Karlstads Universitet

Svarat på telefon

Anser att samtliga områden igår i AUO men även i specialiseringarna som studenterna kan välja sedan. Betonar att lärarutbildningen är en grundutbildning. Kommunerna ska anslå medel till fortbildning. Det är trängsel, mycket man vill ska ingå i utbildningen. Studenterna själva frågar efter mer om ledarskap, konflikthantering och mobbning.

I kursen "Lärande och undervisning 10p" ingår en bok om **Barn-och ungdomspsykologi**, en bok om Kommunikation, **konflikthantering** och en bok om **grupputveckling** och ett häfte om **kränkningar i skolan**.

Antal BRIS-poäng: 1

---

14. Konstfack, Stockholm

Anser dessa frågor vara väldigt viktiga. Har nyligen reviderat kursplanen för att ge dessa frågor tydligare utrymme.

Grupprocesser tas upp en dag den allra första veckan i form av föreläsning, gruppövning och diskussion. I kursen "Didaktik 1-5p." (undervisningskonst) tar upp grupper utveckling, **ledarskap** och **mobbning**. I kursen "Etik och värdegrund, 5p" tas **ledarskap**, **konflikthantering**, **mobbning** och **grupprocesser** upp i form av föreläsningar, gruppövningar och laborationer.

Antal BRIS-poäng: 2

---

15. Kungliga Musikhögskolan i Stockholm

Avser att svara

Antal BRIS-poäng: X

---

16. Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm

Hänvisar till Lärarhögskolan i Stockholm där den ansvariga finns.

Vederbörande har ej svarat.

Antal BRIS-poäng: X

---

17. Linköpings universitet

Lärarprogrammet i Norrköping

Inga speciella kurser för de områden som avses utan dessa är en del av en större helhet.

Kursen "Pedagogiskt ledarskap 20p."

Stark betoning på **grupprocesser** genom att studenten under hela sin utbildning är placerad i en arbetsgrupp. Till denna grupp kopplas reflexionshandledare som i grupphandledning fokuserar på den egna gruppens liv. VFU ska vara en väsentlig kunskapskälla vilket innebär att inom så gott som samtliga områden utbildas studenterna "i fält".

Försöker skapa sammanhang där studenterna blir medvetna om de komplicerade sammanhang där de ska verka vilket inkluderar en stark betoning på förmågan att lyssna, lyhördhet för såväl barn/ungdomar som arbetskamrater och föräldrar.

En bok om **grupprocesser** och social påverkan och en om att lära och leda.

Antal BRIS-poäng: 1

---

18. Lärarprogrammet i Linköping

Områdena tas upp inom ramen för pedagogiskt arbete 30 p. I delkursen "Perspektiv på skolan" ingår 2 böcker om **grupprocesser**. I delkursen "Läraren och lärarens arbete" står bl. a **ledarskap** och **konflikthantering** i fokus. En bok om **ledarskap**. En VFU- dag om **mobbning** och **konflikthantering**. **Barn- och ungdomspsykologi** ingår som integrerade delar i litteratur och föreläsningar kring ledarskap, grupprocesser, konflikthantering etc. Även invävt i delkursen "Kunskapskulturer, identitet och lärande"

Antal BRIS-poäng: 2

---

19. Luleå Tekniska universitet

Ej svarat

Antal BRIS-poäng: X

---

20. Lunds universitet, Musikhögskolan i Malmö

Ledarskap Behandlas inom kurserna utveckling och lärande 1(10 tim) och att vara lärare 2 (15 tim), i seminarier om skolans vardag (4 tim), i gruppstillvalet kommunikativt ledarskap 5 p, i de enskilda tillvalen: ledarskap 1 resp. 2 (5 p).

Konflikthantering Behandlas i samma kurser som ovan med undantag för den första, därtill kommer de musikdramatiska projektet (2 p), där studenterna själva skriver och sätter upp en musikal och tvingas hantera diverse konflikter under handledning.

Mobbning Behandlas i första hand under kursen att vara lärare 2

Grupprocesser Behandlas som kanske framgått i samma kurser som ledarskap

Barn- och ungdomspsykologi Behandlas i de fyra kurserna utveckling och lärande 1-4 (15 TIM PER KURS) knutet till den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, där studenterna varje år genomför en del av studierna på olika stadier i grundskola, gymnasieskola och kulturskola.

Litteratur:

Psykologi: 5 böcker

Gruppdynamiska processer:8 böcker

Ledarskap: 4 böcker

Antal BRIS-poäng: 3

---

21. Lärarhögskolan i Stockholm

Svarat på telefon

Svårt att ge ett kvantitativt svar i antal poäng eller antal kurser. De efterfrågade områdena hanteras inom ramen för AUO men inte som egna ämnen. De olika delkurserna tillhör olika institutioner och på respektive institutions hemsida finns kursplaner och litteraturlistor. Den person som svarar känner inte exakt till vad dom innehåller.

Antal BRIS-poäng: 1

---

22. Malmö Högskola

VFT (Verksamhetsförlagd tid) 25 poäng

Anser att områdena ingår i AUO.

Barn- och ungdomspsykologi ingår i kursen "Utveckling och lärande 10p". Övriga begrepp behandlas inom huvudämnesstudierna (ej AU) både på den högskoleförlagda och på den verksamhetsförlagda tiden. Studenterna möter och blir inblandade i frågor som rör **ledarskap, konflikthantering, mobbning och grupprocesser** mer eller mindre kontinuerligt under sin VFT.

Hur mycket studenterna får av områdena avgörs av vilket huvudämne dom väljer.

Antal BRIS-poäng: 1

---

23. Mitthögskolan

Avser att svara

Antal BRIS-poäng: X

---

24. Mälardalens högskola

Anser att samtliga ämnen ingår i AUO. Hänvisar till kursplaner på hemsidan. För samtliga studenter i det allmänna utbildningsområdet är fokus mer på lärande och utveckling i ett sociokulturellt perspektiv än ett psykologiskt.

I kursen "Att leda pedagogisk kommunikation-skapande processer B 10p ingår pedagogiska teorier om ledarskap, kommunikation och konflikthantering.

Litteratur: **Gruppsykologi**, en bok, **ledarskap** i klassrummet, 1 bok.

Antal BRIS-poäng: 1

---

25. Södertörns högskola

En 20-poängskurs inom AUO handlar om **ledarskap**.

Konflikthantering tas upp under AUO, men högskolan anser sig behöva mycket mer stöd. Studenterna jobbar i arbetsgrupper. När det uppstår problem försöker några lärare hjälpa eleverna med detta.

Mobbning tas upp på den första delkursen "Interkulturell pedagogik i AUO 1 och återkommer i AUO 2.

Grupprocesser tas upp under hela AUO 1. Men högskolan anser sig behöva hjälp med det också. Studenterna läser litteratur och utifrån de problem som uppstår i arbetsgrupper diskuteras i seminarier vad som pågår. Högskolan vill gärna ha mer material.

Barn- och ungdomspsykologi ingår i både kursen "Elever sociala relationer" AUO och kursen "Normalitet och avvikande" på AUO 2.

Antal BRIS-poäng: 1

---

26. Umeå universitet

Hänvisar till hemsidan.

I kursen "Skolan som arbetsplats" och Barns och ungdomars utveckling och uppväxtvillkor, 5p" belyses skolan som arbetsplats utifrån psykosociala förhållanden.

Grupprocesser, konflikt- och krishantering bearbetas och problematiseras. I kursen "Läraren i den pedagogiska praktiken, 5p" tematiseras lärares didaktiska **ledarskap**. Vidare ingår att kunna reflektera över sin egen roll som förebild och fostrare. Efter kursen ska den studerande ha kunskap om **grupprocesser**.

Litteratur: Lärande **ledare**, en bok

Utvecklingspsykologi, en bok

Mobbning, en bok

Antal BRIS-poäng: 2

---

27. Uppsala universitet, rektorsutbildningen

Omfattar 35 dagar utsträckt över tre år.

Utbildningen är en **ledarskapsutbildning**. **Mobbningsproblematik** behandlas.

Kunskap och förståelse för **processer både på individ- grupp- och organisationsnivå**. **Grupprocesser** och **konflikthantering** är viktiga inslag i utbildningen. **Barn- och ungdomspsykologi** ingår men har inte lika stort utrymme som de övriga delarna. Teoretisk och upplevelsebaserad inläring.

Antal BRIS-poäng: 3 (ej medräknat i diagrammet)

Uppsala universitet, lärarutbildningen

De ämnen vi frågar efter förekommer inom AUO, inriktningar och specialiseringar. Lärarskapet betraktas som en avancerad form av ledarskap eftersom det är fråga om att leda andras lärande och utveckling.

Ledarskap 5-15p

Konflikthantering, 5-10p

Mobbning, förekommer i flera kurser, max 5p

Grupprocesser, 2-10p

Barn- och ungdomspsykologi 2.20p. Förekommer inom obligatoriska kurser och Inriktningar.

Antal BRIS-poäng: 3

---

28. Växjö universitet, rektorsutbildningen

Ej svarat, men av hemsidan framgår att samtliga områden utom mobbning (!) ingår, med betoning på **ledarskap**.

Antal BRIS-poäng: 2 (ej medräknat i diagrammet)

Växjö universitet, lärarutbildningen

Ej svarat

Antal BRIS-poäng: X

---

29. Örebro universitet

Inom AUO finns kursinnehåll som berör ovanstående områden.

Den första delkursen *Lärares uppdrag och arbete 5p* behandlar bl.a. **ledarskap** som en del i lärares arbete.

Kursen organiseras med seminariet (studiegrupp om 15 studenter) som "navet" för studierna vilket bl.a. innebär att studenterna under sin utbildning ges möjlighet att i en mindre grupp på olika sätt arbeta med **grupprocesser**.

Sammanfattningsvis innehåller kursen Pedagogik med didaktisk inriktning A, 20p många möjligheter att belysa frågor som rör **ledarskap, konflikter, mobbning** och **grupprocesser**.

När det gäller området **barn- och ungdomspsykologi** formulerar sig ej kursens syfte och innehåll kring det utvecklingspsykologiska perspektivet utan kursen utgår från begreppen socialisation, identitetsbildning, kommunikation och lärande (lek).

Antal BRIS-poäng: 1

Rektorsutbildningen finns på följande orter:

‡[Göteborg](#)

‡[Karlstad](#)

‡[Linköping](#)

‡[Malmö](#)

‡[Stockholm](#)

‡[Umeå](#)

‡[Uppsala](#)

‡[Växjö](#)

Kartläggningen utförd av Karin Johansson; BRIS-ombud, BRIS region Väst